

HEINÄVEDEN KUNTA

ITÄISTEN ALUEIDEN RANTAOSAYLEISKAAVAMUUTOS

Rakennetun kulttuuriympäristön selvitys
luonnos

10.8.2023

SISÄLLYSLUETTELO

1	TARKOITUS JA MENETELMÄ	2
2	SELVITYSALUEEN SIJAINTI	2
3	AIEMMAT INVENTOINNIT	3
3.1	VALTAKUNNALLISET INVENTOINNIT JA REKISTERIT	3
3.1.1	<i>Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA)</i>	3
3.2	MAAKUNNALLISET INVENTOINNIT JA MAAKUNTAKAAVA	4
3.3	VOIMASSA OLEVAT YLEISKAAVAT	6
4	SUOJELU	7
6	RAKENNUSREKISTERI	8
7	MAASTOTYÖT	10
7.1	AIEMMIN YLEISKAAVALLA SUOJELLUT KOHTEET	10
7.2	POTENTIAALISET UUDET KOHTEET	10
8	YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT	10
9	LÄHTEET	11
9.1	INVENTOINNIT.....	11
9.2	MUUT LÄHTEET	11
9.3	MAANOMISTAJAT	11
10	YHTEYSTIEDOT	11

LIITTEET

1. Kohdelista

1 TARKOITUS JA MENETELMÄ

Selvitys laaditaan Heinäveden itäistenalueiden rantaosayleiskaavaprosessia varten, joka kohdentuu jäljempänä esitetyille alueelle. Kaavaprosessissa kaavaa osin muutetaan ja se kumotaan yli 200 m rantavyöhykkeen ulkopuolisilta osin. Alla kuvatulle alueelle on laadittu 2000-luvun alussa rantaosayleiskaava. Työn tarkoituksena on tunnistaa kaavaprosessia varten rakennetun kulttuuriympäristön arvoja ja arvokohteita siinä määrin, että kaavan toteuttamisen merkittävät vaikutukset voidaan riittävässä määrin arvioida.

Selvityksessä on koottu aiemmat suojelu- ja inventointitiedot sekä näissä esiin tuodut kohteet. Lähteenä on käytetty voimassa olevia kaavoja ja niiden selvityksiä (maakuntakaava). Lisäksi on hyödynnetty kunnan rakennusrekisteriä mahdollisten uusien potentiaalisten kohteiden tunnistamiseen. Lähteet on lueteltu raportin lopussa.

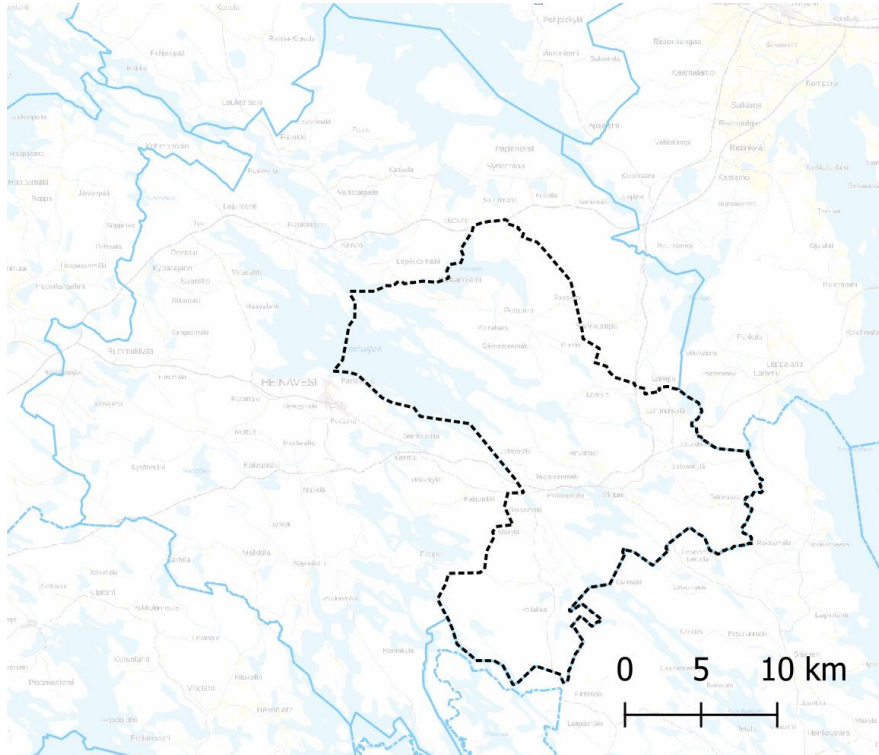
Edellä kuvatun perusteella on tunnistettu alueen potentiaalisia arvokohteita. Näitä on verrattu kaavaluonnosvaiheessa esitettäviin maankäytön muutoksiin. Maastokäyntejä on suoritettu voimassa olevien kaavojen mukaisille arvokohteille.

Selvitys ja kaavaluonnoksesta saatu palaute koostetaan yhteen ja käydään läpi yhdessä Pohjois-Karjalan maakuntamuseon rakennetun kulttuuriympäristön asiantuntijoiden kanssa. Näin selvitys mahdollisesti tarkentuu ja maastotöitä vielä tarvittaessa kohdennetaan joillekin alueille. Kohteita mahdollisesti myös arvotetaan myöhemmin.

Menetelmää on kuvattu tarkemmin jäljempänä.

2 SELVITYSALUEEN SIJAINTI

Kaavamuutoksen ja sen kumoamisen alue sijoittuu Heinäveden kunnan itäosiin rajoittuen idässä osin Liperin kuntarajaan ja kaakkoi- eteläosissa Savonlinnan kunnan rajaan. Pohjoisessa alue rajautuu vuonna 2021 lainvoiman saaneeseen Heinäveden pohjoistenosien rantayleiskaavan muutokseen.

Kuva 1. Selvitysalueen rajaus on esitetty kartassa mustalla katkoviivalla.

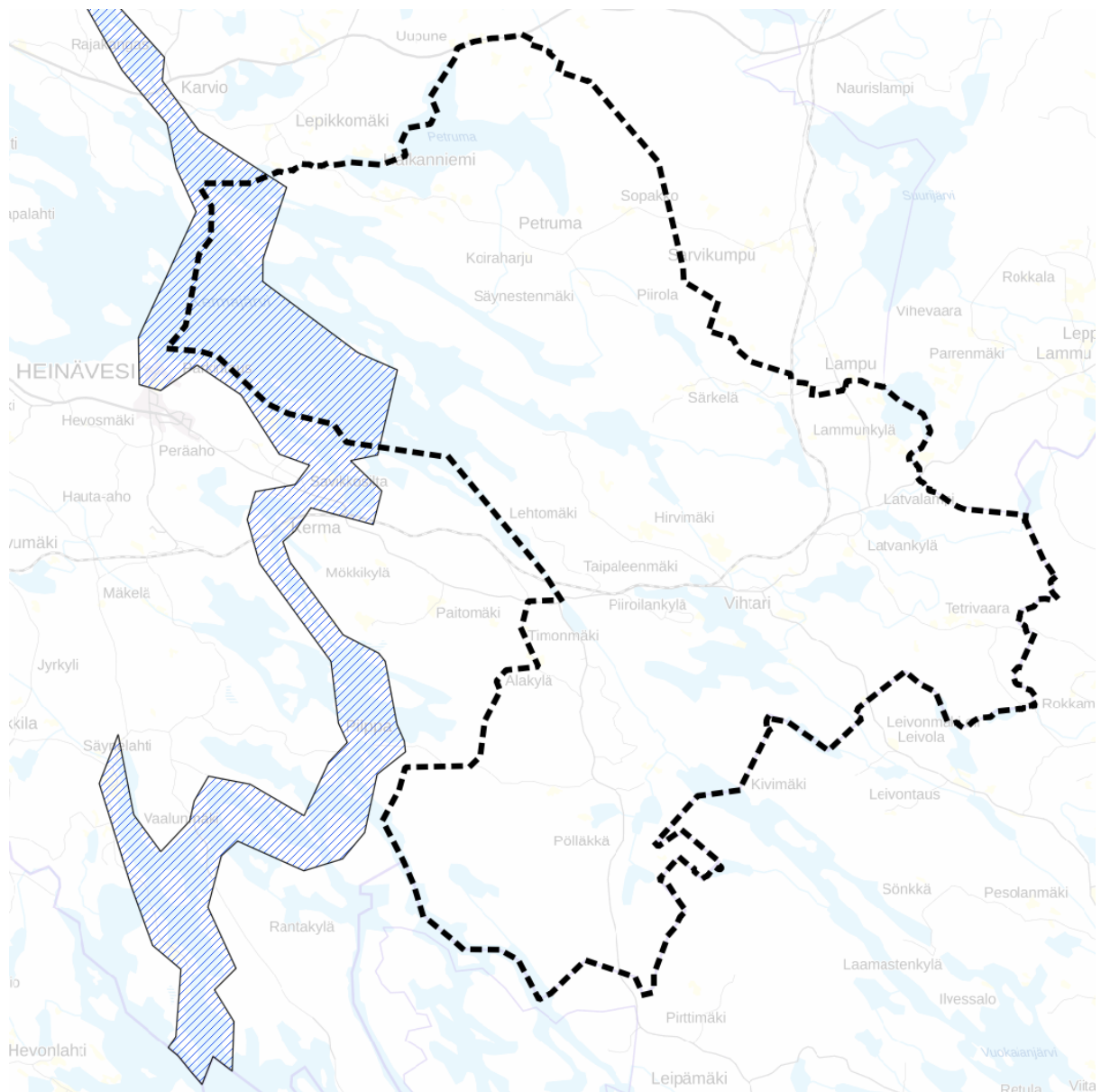
3 AIEMMAT INVENTOINNIT

3.1 Valtakunnalliset inventoinnit ja rekisterit

3.1.1 Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA)

Ympäristöministeriö on laadittanut vuonna 2021 maisema-alueita koskevan valtakunnallisen inventoinnin (VAMA 2021). Inventoinnin tulos on päätetty ottaa valtioneuvoston päätöksellä MRL:n mukaisten valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi. VAMA 2021 inventoinnissa suunnittelualueen länsiosa kuuluu valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen, jonka nimi on Heinäveden reitin valtakunnallisesti arvokas maisema-alue.

Alueella on merkittäviä kulttuurihistoriallisia arvoja vanhana laivareittinä.

Kuva 1. Heinäveden reitin valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajaus suhteessa suunnittelualueeseen.

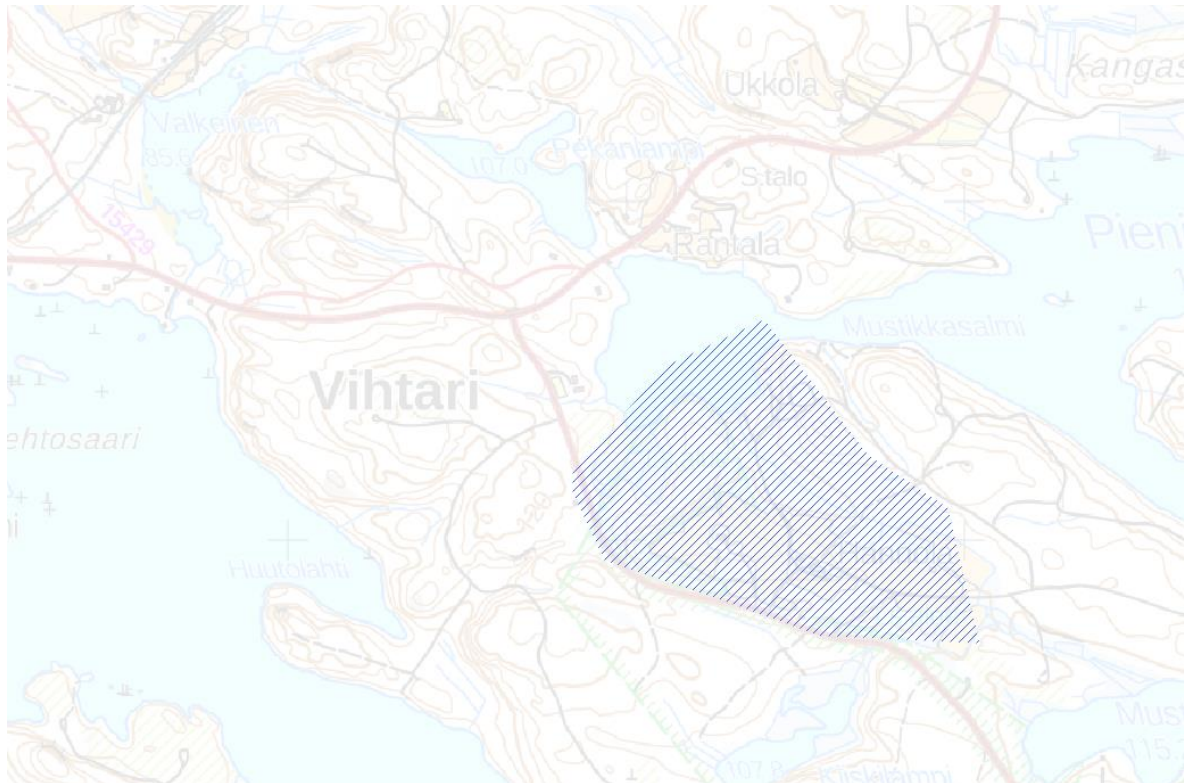
VAMA-alue on suunnittelualuetta huomattavasti laajempi. Koko aluetta on kuvattu VAMA 2021 -inventoinnissa seuraavasti:

”Heinäveden reitti on laaja ja maisemallisesti ainutlaatuinen sisävesireitti. Alueella yhdistyvät arvokkaat liikenne- ja teollisuushistorialliset muistomerkit sekä merkittävät luontoarvot. Heinäveden reitti on lähes luonnontilaista järvimaisemaa, jossa ihmisen jäljet rajoittuvat pääasiassa historiallisiin kanava-alueisiin sekä pienipiirteisiin kylä- ja viljelymaisemiin. Alueen maisema on muuttunut viime vuosikymmeninä vain vähän, ja muutos on ollut pienimittakaavaista. Heinäveden reitti on yksi Suomen 27 kansallismaisemasta.”

3.2 Maakunnalliset inventoinnit ja maakuntakaava

Kaava-alueen maakunnallisten inventointien tiedot perustuvat Etelä-Savon rakennusperintötietokannan tietoihin (ESKU). Tiedot alueelta ovat vuoden 1984 inventoinnista. Ainoastaan yksi kohteista on osoitettu voimassa olevaan sekä parhaillaan laadittavaan maakuntakaavaan. Alue on Vihtarin mäki-asutusmaisema. Alue sijoittuu Pieni-Vihtarin lounaisosaan. Alue on osoitettu myös voimassa olevassa yleiskaavassa. ESKU:ssa mainitaan alueesta seuraavaa:

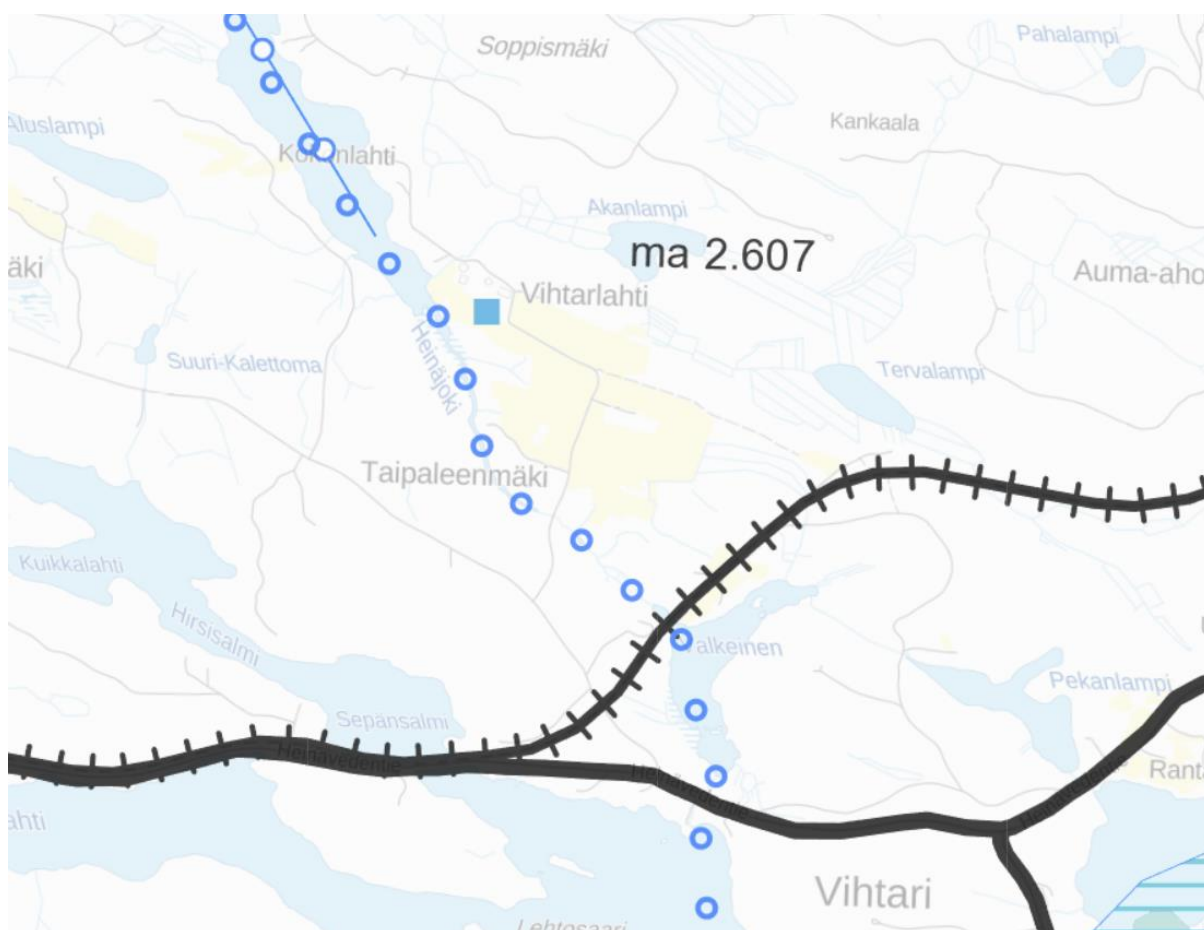
”Vihtarin maisema-alue sijaitsee 23 kilometriä Heinäveden keskustasta kaakkoon. Maisema-alue muodostuu Mattilan ja Hannolan sekä Koivukallion viljelysten ympärille. Tilakeskukset sijaitsevat keskeisellä paikalla mäen harjalla. Viljelykset ja laidunalueet laskeutuvat mäkienniteitä alas notkoihin, joissa valoisa ja puistomaiset metsähaat rajaavat maisemaa. Näkyvyys ulottuu vain lähimäkien rinteille, jossa pihapiirit, vanhat ladot ja pisteaidat jäsentävät maisemaa. Mattilan ja Hannolan tilojen rakennukset muodostavat löyhät neliömäiset pihapiirit. Rinteessä on lisäksi muutama erillinen talousrakennus ja tupa. Tiloja erotta vanha pisteaita, joka jakaa mäen kahtia. Alueella on kulttuurihistoriallisia ja maisemallisia arvoja ja se on maakunnallisesti merkittävä maisema-alue.”

Kuva 2. Vihtarin mäki-asutusmaisema voimassa olevan maakuntakaavan mukaisena.

93	Lammun koulu	Heinäveden vanhin koulu on rakennettu vuonna 1921. Kylätien varressa sijaitseva punamullattu, saumarimavuorattu koulurakennus on muodoltaan vinkkeli. Rakennuksen katto on jugendille tyypillisesti jyrkkälapeinen ja tien puolella on poikkipääty. Maakunnallisesti merkittävällä kohteella on rakennushistoriallisia ja maisemallisia arvoja, ja se on suojeltu yleiskaavalla. Yksityiskäytössä.	x
172	Heinäjoen rautatiesilta	Heinäjoen rautatiesilta kuuluu Etelä-Savon radoista viimeisenä toteutettuun rataosuuteen välille Joensuu - Varkaus, joka valmistui vuonna 1939. Kohteella on rakennushistoriallisia ja maisemallisia arvoja.	
173	Vihtarin asema	Etelä-Savon radoista viimeisenä toteutettu rataosuus välille Varkaus - Joensuu valmistui vuonna 1939. Heinävedellä radan varrella on Syrjän, Heinäveden ja Vihtarin asemat. Vihtarin asemalla on saumarimavuorattu, hirsirakenteinen asemarakennus, asuinrakennus ja vesitorni. Kohteella on rakennushistoriallisia ja maisemallisia arvoja. Yksityiskäytössä.	x
174	Vihtarin työväentalo	Taitekattoinen, saumarimavuorattu hirsinen seuratalo Vihtarin aseman läheisyydessä. Kohteella on rakennushistoriallisia, historiallisia ja maisemallisia arvoja.	x

Lisäksi voimassa olevassa maakuntakaavassa on osoitettu Heinäjoen yläjuoksun tuntumaan Kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta maakunnallisesti merkittävä kohde (ma). Kohteelle on annettu nimeksi Vihtarlahti. Pohjois-Karjalan maakuntaliiton laatimassa Heinäveden maakuntakaavaluonnoksessa kohdetta ei ole enää osoitettu.

Kuva 4. Ote voimassa olevasta maakuntakaavasta Vihtarin tuntumasta. Kaavaan on osoitettu sinertävällä neliöllä ma-merkintänä Vihtarlahti (ma 2.607)

3.3 Voimassa olevat yleiskaavat

Edellä kuvattujen kohteiden lisäksi yleiskaavalla on suojeltu Pyylinmäen asuinrakennus Petrumassa.

4 SUOJELU

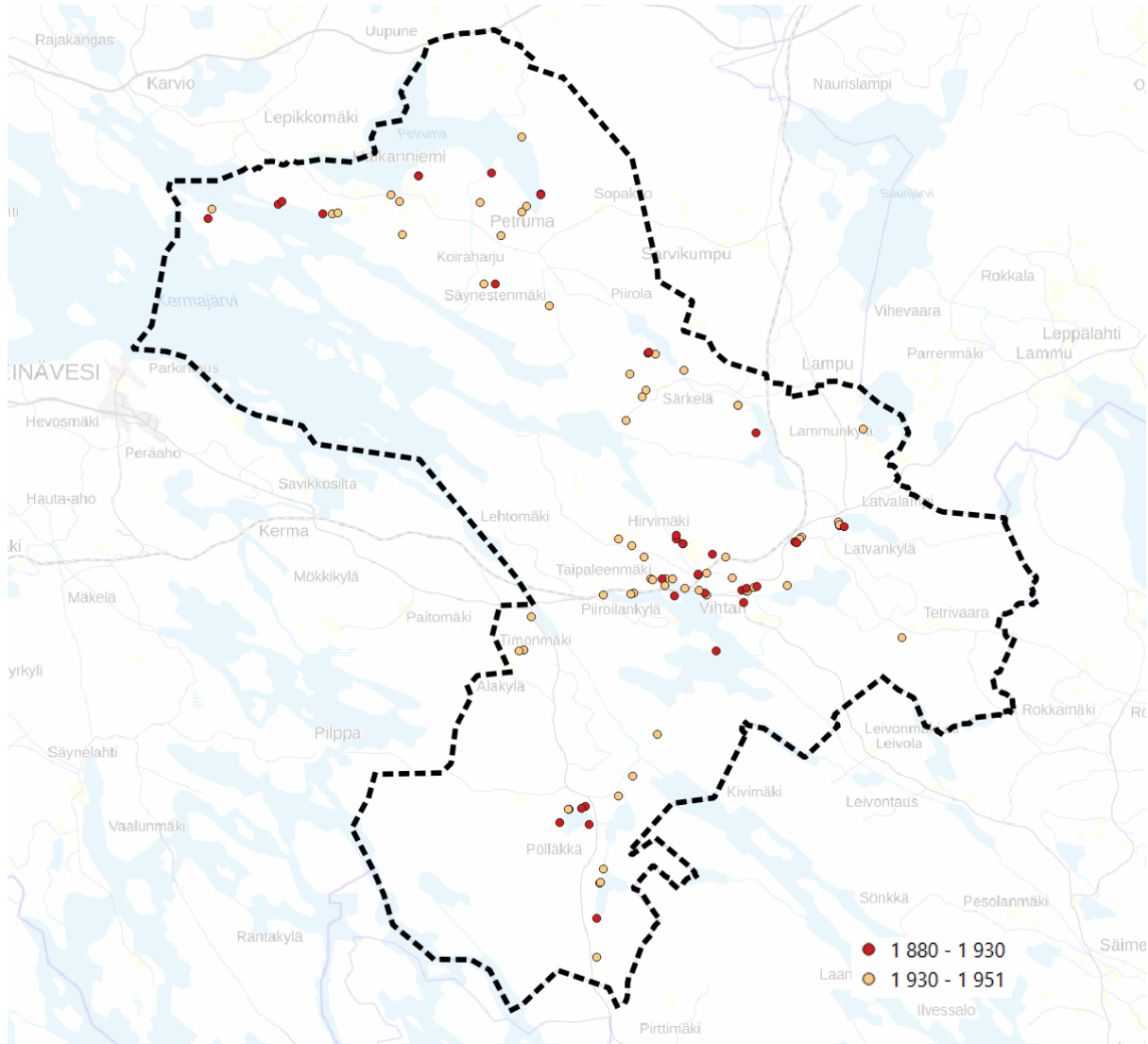
Suunnittelualueelle ei sijoitu muita suojeltuja kohteita. Tällainen suojele perustuisi johonkin seuraavista:

- Maankäyttö ja rakennuslaki (kaava)
- Laki rakennusperinnön suojelemisesta
- Asetus 480/85
- Kirkkolaki
- Laki ortodoksisesta kirkosta
- Rautatiesopimus
- RKY

6 RAKENNUSREKISTERI

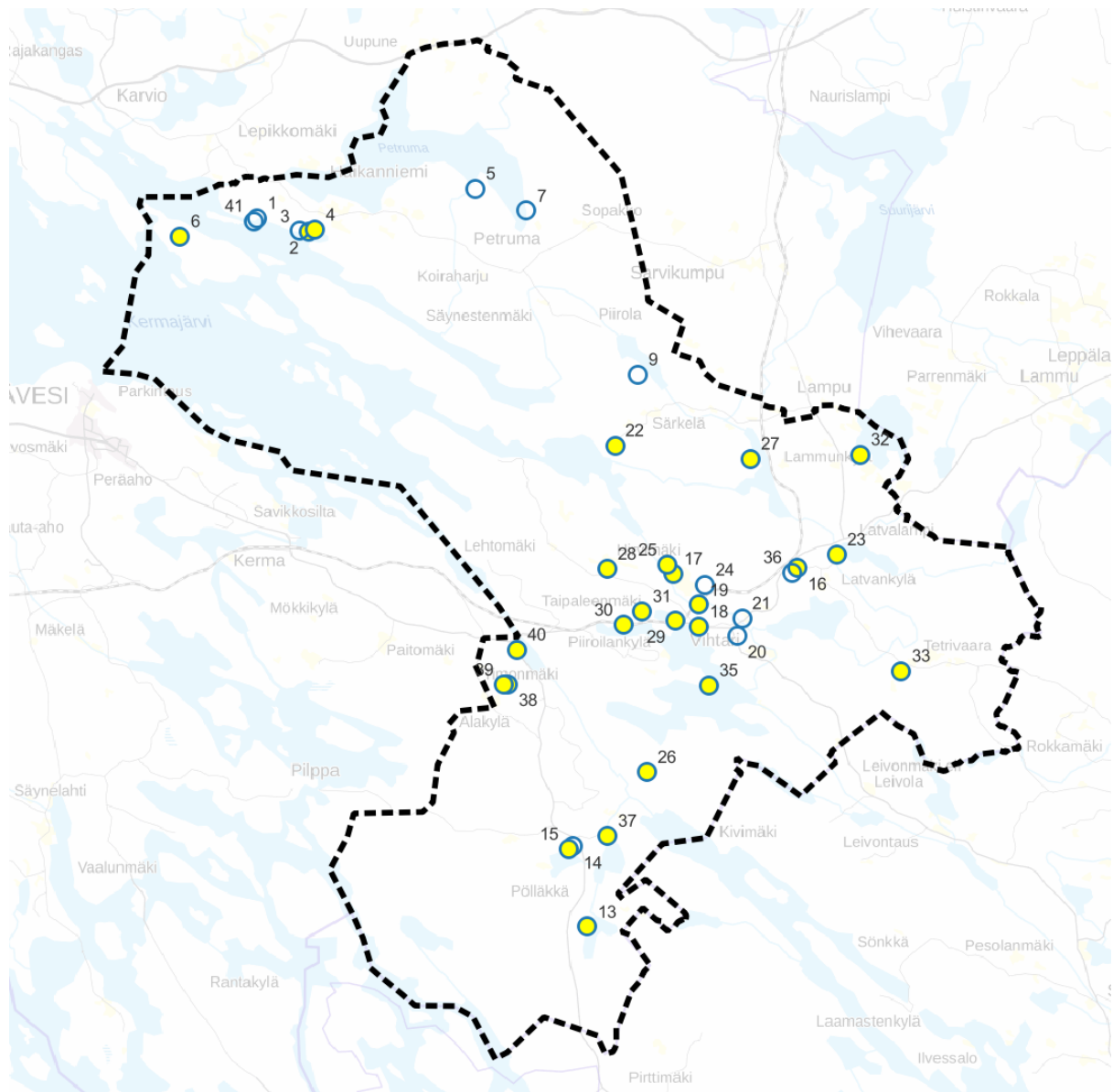
Edellä mainittujen aiempien inventointien ja suojelukohteiden lisäksi potentiaalisia arvokohteita selvitettiin rakennus- ja huoneistorekisterin tietojen perusteella. Rekisterin pohjalta tunnistettiin alueen vanhinta rakennuskantaa, joka mahdollisesti olisi vielä jäljellä ja soveltuisi suojelukohteiksi tai tulisi muutoin huomioida kaavaratkaisussa. Vanhimmat rekisterin mukaiset rakennukset ovat 1880-luvulta. Rakennukset jaettiin erilaisiin ryhmiin. Aluksi kaikki rakennukset jaettiin 1880 – 1930 valmistuneisiin ja 1930 – 1951 valmistuneisiin.

Kaavamuutosalueen vanhin rakennuskanta sijoittuu selkeimmin Vihtarin ympäristöön.

Kuva 5. Kaavamuutosalueelle sijoittuvat vanhat rakennukset

Vanhat rakennukset jaettiin vielä käyttötarkoituksittain ryhmiin potentiaalisten suojelukohteiden löytämiseksi. Ensiksikin tunnistettiin kaikki ennen vuotta 1950 valmistuneet asuinrakennukset siltä osin kuin ne ovat nykyisin käytössä. Lisäksi eriteltiin kaikki ennen vuotta 1930 valmistuneet muutkin rakennukset. Näitä kohteita voidaan pitää potentiaalisimpina kohteina, jotka kaavaprosessissa lopulta osoitetaan omalla suojelumerkinnällä tai vaativat muutoin erityistä huomiointia kaavaprosessin aikana käytäessä mm. keskustelua maanomistajien kanssa kaavamerkinnoista ja määräyksistä.

Kuva 6. Kaavamuutosalueelle sijoittuvat ennen vuotta 1950 valmistuneet asuinrakennukset (keltaisella) ja ennen vuotta 1930 valmistuneet muut rakennukset.

7 MAASTOTYÖT

7.1 Aiemmin yleiskaavalla suojellut kohteet

Maastotyöt kohdennettiin voimassa olevan yleiskaavan suojelluille rakennuksille, jotta niiden nykyinen kunto voidaan todeta ja arvioida suojelumerkinnän tarpeellisuutta. Lisäksi kaavan kumoaminen yli 200 m ranta-alueen ulkopuolelta poistaa yleiskaavallisen suojelun niiltä kohteilta, jotka ovat kumottavalla alueella. Maastotyön tuloksia, kuvat ja suhde aiempiin inventointeihin on kuvattu liitteessä 1.

7.2 Potentiaaliset uudet kohteet

Kaavaluonnosvaiheen jälkeen arvioidaan missä määrin on tarvetta kohdistaa maastokäyntejä uusille potentiaalisille kohteille. Mikäli näin on, voidaan maastotöiden yhteydessä tarvittaessa keskustella maanomistajien kanssa rakennusten historiasta ja tulevaisuudesta.

8 YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT

Edellä kuvatun perusteella Heinäreitin ympäristö on rakennetun kulttuurihistorian osalta suunnittelun alueen merkittävimpiä laajempia aluekokonaisuuksia. Lisäksi Vihtarin ympäristöön sijoittuu vanhaa rakennuskantaa muita alueita enemmän.

Työn tuloksena on syntynyt liitteen 1 mukainen lista alueen aiemmin inventoiduista ja suojelluista kohteista.

Listaa täydennetään tarvittaessa, mikäli potentiaalisia suojelukohteita ilmenee kaavaprosessin aikana lisää.

9 LÄHTEET

9.1 Inventoinnit

[ESKU-tietokanta](#)

9.2 Muut lähteet

Heinäveden kunnan rakennus- ja huoneistorekisteri (2023)

- Rekisterissä on alueen usealla rakennuksella valmistumisajankohtana 1.1.1900. Kunnan ohjelmistotoimittajan mukaan tämä tarkoittaa sitä, että valmistumisajankohta ei ole tiedossa. Järjestelmä on vaatinut jonkin ajankohdan ja on päädytty käyttämään kyseistä ajankohtaa. Nämä rakennukset jätettiin selvityksessä huomioimatta

9.3 Maanomistajat

Aineistona tullaan hyödyntämään myös kaavaluonnoksesta saatua palautetta, joka saadaan vuoden 2023 aikana. Kaavaluonnokseen on merkitty tässä selvityksessä potentiaalisiksi kohteiksi tunnistettuja kohteita ja erityisesti tietoja pyydetään näistä kohteista.

10 YHTEYSTIEDOT

Heinäveden kunta

Kunnan metsätalousinsinööri
Jyrki Tiippana
p. 0400 172 203
jyrki.tiippana@heinavesi.fi

Selvityksen laatija

PlanDisain Oy
Markus Hytönen
markus.hytonen@plandisain.fi
puh. 040 721 7527
www.plandisain.fi

Nro	Nimi	Kuvaus (ESKU)	Maastotyön tulos (vuosi 2023)	Kumottavalla alueella
87	Pyölinmäki	 <p>Peltojen keskellä sijaitsevan talonpoikaistalon vuorattu, hirsirakenteinen päärakennus on 1900-luvun alusta. Vanhoista talusrakennuksista on jäljellä kivinavetta vuodelta 1880, kaksi aittaa, lato ja liiteri. Kohteella on rakennushistoriallisia ja maisemallisia arvoja ja se on kaavalla suojeltu. Yksityiskäytössä.</p>	 <p>Päärakennukseen on vaihdettu peltikatto ja rakennus on maalattu keltaiseksi. Rakennus on asuinkäytössä ja melko hyvässä kunnossa. Piharakennukset ovat edelleen olemassa ja melko hyväkuntoisia.</p>	on
88	Louhikosken mylly	 <p>Mylly- ja saharakennus on rakennettu 1920-luvun lopulla palaneen vanhemman myllyn tilalle. Myllyyn kuuluu luonnonkivistä muurattu jalustakerros ja rankarakenteinen, saumarimavuorattu sahasiipi. Pihapiirissä on myös samaan tapaan rakennetut paja sekä sauna-liiterirakennus. Miljööseen kuuluu lisäksi myllykanava patoineen sekä hätäkanava kivilaittoineen. Viimeksi myllyssä on jauhettu vuonna 1986. Maakunnallisesti merkittävällä kohteella on rakennushistoriallisia arvoja ja se on kaavalla suojeltu. Yksityiskäytössä.</p>	 <p>Myllyrakennus on edelleen olemassa, mutta melko huonossa kunnossa. Rakennuksen takana oleva sahasiipi on romahtanut. Rakennuksen läpi virtaa edelleen vesi ja rakennuksen sisältä löytyy myllyrakenteet ja sekä laitteet. Laitteet ovat oletettavasti olleet vuodesta 1986 saakka käyttämättä ja näin ollen huonokuntoisia. Pihapiirissä on asuinrakennus, jota käytettäneen satunnaisesti kesäasuntona ja on näin ollen huonokuntoisenakin pihapiirin parhaassa kunnossa oleva rakennus. Vaatimaton pajarakennus ja sauna- liiterirakennus ovat edelleen olemassa.</p>	ei
89	Heinäjoen mylly	<p>Kohteella on rakennushistoriallisia arvoja ja se on kaavalla suojeltu. Yksityiskäytössä. ESKU-tietokannassa oleva kohde on oletettavasti väärässä paikassa. Joki ei ole voinut virrata maasto-olosuhteiden johdosta kartan mukaisessa paikassa ellei viereistä rautatiesiltaa rakennettaessa ole merkittävästi muutettu maaston korkeusasemia.</p>	 <p>Heinäjoenmylly on purettu. Jäljellä on ainoastaan patorakennelmia.</p>	ei

Nro	Nimi	Kuvaus (ESKU)	Maastotyön tulos (vuosi 2023)	Kumottavalla alueella
90	Vihtarin maamiesseurantalalo	 <p>Vuoraamaton, pieni seuratalo on rakennettu 1930-luvulla talkootyönä. Kohteella on rakennushistoriallisia ja maisemallisia arvoja ja se on kaavalla suojeltu.</p>	 <p>Rakennus ollut pitkään käyttämättömänä ja omistaja tahtoo purkaa suojelun. Rakennuksen kunto päällisin puolin kohtalainen</p>	on
93	Lammun koulu	 <p>Heinäveden vanhin koulu on rakennettu vuonna 1921. Kylätien varressa sijaitseva punamullattu, saumarimavuorattu koulurakennus on muodoltaan vinkkeli. Rakennuksen katto on jugendille tyypillisesti jyrkkälapeinen ja tien puolella on poikkipääty. Maakunnallisesti merkittävällä kohteella on rakennushistoriallisia ja maisemallisia arvoja, ja se on suojeltu yleiskaavalla. Yksityiskäytössä.</p>	 <p>Rakennus on hyvässä kunnossa ja sitä käytettäneen satunnaisesti</p>	on
172	Heinäjoen rautatiesilta	<p>Heinäjoen rautatiesilta kuuluu Etelä-Savon radoista viimeisenä toteutettuun rataosuuteen välille Joensuu - Varkaus, joka valmistui vuonna 1939. Kohteella on rakennushistoriallisia ja maisemallisia arvoja.</p>	 <p>Rautatiesilta on käytössä ja hyväkuntoinen. Sillan kivinen runkorakenne on alkuperäinen. Teräksinen siltaosa saattaa olla uusittu. Kohde on maisemallisesti näyttävä sijoituessaan avoimelle paikalle silta-aukon muodostaessa maisemaa rajaavan näkymän. Maiseman vaalimiseksi puustoa olisi tarpeen ajoittain harventaa ja poistaa.</p>	ei

Nro	Nimi	Kuvaus (ESKU)	Maastotyön tulos (vuosi 2023)	Kumottavalla alueella
173	Vihtarin asema	 <p>Etelä-Savon radoista viimeisenä toteutettu rataosuus välille Varkaus - Joensuu valmistui vuonna 1939. Heinävedellä radan varrella on Syrjän, Heinäveden ja Vihtarin asemat. Vihtarin asemalla on saumarimavuorattu, hirsirakenteinen asemarakennus, asuinrakennus ja vesitorni. Kohteella on rakennushistoriallisia ja maisemallisia arvoja.</p> <p>Yksityiskäytössä.</p>	 <p>Asemarakennus ja muut rakennukset ovat olleet pitkään käyttämättöminä. Rakennusten kunto kohtalainen. Vesitorni ulkoisesti näyttävän maastossa selkeästi erottuva rakennus, joka näkyy maantielle.</p> 	on
174	Vihtarin työväentalo	 <p>Taitekattoinen, saumarimavuorattu hirsinen seuratalo Vihtarin aseman läheisyydessä. Kohteella on rakennushistoriallisia, historiallisia ja maisemallisia arvoja.</p>	 <p>Rakennus on ollut pitkään käyttämättömänä ja huonokuntoinen. Rakennuksen pihapiiri on metsittynyt ja perustuksista kasvaa melko iso koivu vaurioittaen rakennusta.</p>	on